

SRR 4/2010 rd

**STATSRÅDETS REDOGÖRELSE TILL
RIKSDAGEN OM KULTURENS FRAMTID**

Undervisnings- och kulturministeriet

Kultur – kraft för framtiden

Förord

I enlighet med strategidokumentet för statsminister Matti Vanhanens andra regering har undervisnings- och kulturministeriet¹ på initiativ av kultur- och idrottsminister Stefan Wallin berett en redogörelse om kulturens framtid. Någon liknande redogörelse med inriktning på kulturens framtid har inte tidigare getts till riksdagen. Den senaste kulturpolitiska redogörelsen gavs år 1993. Kulturpolitiska riktlinjer på statsrådsnivå ges i statsrådets principbeslut om konst- och konstnärspolitiken år 2003. Den är fortfarande aktuell och ger bred täckning av hela det kulturpolitiska fältet. Statsrådet har behandlat och godkänt även en del andra resultat av programarbetet som rör kulturpolitiken, såsom ett arkitekturpolitiskt program år 1998, ett principbeslut om designpolitiken år 2000 och en strategi för vårt byggnadsarv år 2001. Undervisnings- och kulturministeriet utarbetade år 2009 en kulturpolitisk strategi och samma år färdigställdes undervisnings- och kulturministeriets allmänna strategi till år 2020. Den nu aktuella redogörelsen tar upp de centrala målsättningarna för flera av linjedragningarna, men de internationella och samhällspolitiska förändringarna i verksamhetsmiljön har lett till att det också finns behov för nya linjedragningar och tyngdpunkter.

Redogörelsen har föregåtts av en beredning. I beredningsarbetet deltog en för uppdraget tillsatt kommitté.² I beredningen användes skriftligt material: tidigare kulturpolitiska redogörelser, betänkanden, program, strategier samt för ämnet relevant litteratur och artiklar. I beredningen hördes ett mycket stort antal experter från konst- och kulturfältet. Under beredningsarbetet deltog kommittén i flera evenemang och diskussioner med anknytning till redogörelsens tema samt initierade diskussion i sociala medier (dinasikt.fi -sidorna, undervisnings- och kulturministeriets nätsidor, på Facebook grundades en grupp). Förarbetet innebar också att bekanta sig med den svenska kulturutredningen. I det förberedande arbetet kombinerades framtidsforskningens metoder med en omfattande växelverkan med experter, aktörer och brukare inom konst- och kulturområdena.

Den förberedande kommittén publicerade i december 2009 en mellanrapport med bakgrundsmaterial. I bakgrundsmaterialet har kommittén definierat begrepp, material, källor och metoder samt de sammanfattningar som kommittén under arbetets gång har kommit fram till och som beskriver de centrala förutsättningar, utmaningar, möjligheter, reformbehov samt kraftkällor som har en avgörande betydelse för konstens och kulturens framtid. Kommittén lämnade sitt förslag till kultur- och idrottsminister Stefan Wallin 9.3.2010. Undervisnings- och kulturministeriet sände förslaget på remiss och arrangerade också ett informationsmöte. Undervisnings- och kulturministeriet har fört förhandlingar med alla ministerier samt med statsrådets kansli om den förberedande kommitténs och den egentligen redogörelsens centrala åtgärdsförslag som inbegriper flera förvaltningsområden.

I gestaltningen av framtiden för konst och kultur ligger tyngdpunkten i att forma framtiden.

¹ Undervisningsministeriets namn byttes 1.5.2010 till undervisnings- och kulturministeriet.

² Kulttuuri – tulevaisuuden voima; Taustaselvitys kulttuurin tulevaisuus -selontekoa varten, Opetusministeriön julkaisuja 2009: 58. Kultur — kraft för framtiden. Kommitténs förslag till redogörelse om kulturens framtid

Undervisningsministeriets publikationer 2010:12.

Redogörelsen arbetar med två tidsbegrepp. Resonemanget tar sikte på år 2035 - ett tidsförlopp på 25 år - och analyserar konstens bestående och föränderliga faktorer, de hållbara grundlinjerna och de strukturella förändringar som är nödvändiga. Med ett långt tidsperspektiv i sikte föreslås för följande regeringsperiod flera åtgärder och lösningsförslag på kort sikt.

1 UTGÅNGSPUNKTER

Begreppen inom konst och kultur kan tolkas på många sätt både vetenskapligt och i vardagligt bruk. I detta sammanhang har det inte varit nödvändigt med exakta definitioner. Begreppens varierande tolkningar avspeglar den samhällsliga utvecklingen och därför sker det en kontinuerlig förskjutning i begreppens betydelser. Inom förvaltningen definieras begreppen främst enligt bransch- och förvaltningsstrukturen inom undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområden för konst- och kulturpolitik, men det blir allt viktigare att kring de kulturella verksamheterna finna samarbetsområden med andra bransch- och förvaltningsområden.

Kultur och konst har ett egenvärde som är fundamentalt för den mänskliga existensen. Deras nyskapande kraft påverkar livets alla områden. Konstens och kulturens innehåll skapar förutsättningar för ett gott liv och samhällslig välfärd. Utbytet och spridningen av konstens och kulturens betydelser leder till aktivitet inom många områden och har därmed direkta men också indirekta effekter som ekonomiska tillämpningar.

Alla skönjbara framtidstrender pekar på att konstens och kulturens samhällsliga betydelse kommer att stärkas. De traditionella konst- och kulturområdenas andel av värdeökningen och sysselsättningen håller sig på tre-fyra procent, men när tillämpningarna når ut till alla samhällssektorer är konstens och kulturens sammantagna värdeökning betydande. Den immateriella, ekologiska och etiska konsumtionen tilltar och också kulturkonsumtionen ökar. Livskvalitet och upplevelser, en stressfri och avslappnad fritid kännetecknar den livsstil som vinner terräng. En annan trend är att arbetslivet i allt större utsträckning använder sig av kultur. De unga deltar alltmer i kulturella aktiviteter och hobbyer och de söker sig till de kreativa branscherna. Kulturintensiteten ökar i produktionen, produktutvecklingen, verksamhetskoncepten och i tjänstebudet. De professionella inom konst och kultur sysselsätts allt mer utanför de traditionella kärnområdena. Det sker en ökning i sådana produktioner och verksamhetsformer som bygger på sociala gemenskaper. De centrala innovationsmiljöerna finns där man arbetar med hybridkonst och tvärkonstnärliga experiment och där man undersöker gränstytorna mellan konst och vetenskap.

Det finns två vägar till framgång: att bevara det gamla och värdefulla och att utveckla nya och intressanta experiment och tillämpningar. Förståelse för de kulturella värdena och värnandet om kulturarvet är en grundresurs för kreativitet och innovation. Det gäller att bevara det kulturella välfärdssamhällets tjänstestrukturer och ta vara på den kreativa kompetensen. Tillgången till kulturtjänsterna utvecklar publikunderlaget, tryggar de kulturella rättigheterna, främjar välfärden, skapar hemmamarknader, främjar kulturexporten samt fungerar som utgångspunkt för den professionella, kreativa utvecklingen.

I kommitténs bakgrundsmaterial beskrivs sex globala makrovariabler med en central roll för kulturens utveckling: klimatförändringen och miljön, befolkningsutvecklingen, globaliseringen, det kreativa kapitalet, teknologin och de sociala gemenskaperna. I bakgrundsmaterialet beskrivs förändringstryck och trender som gäller makrovariablerna. En framtida kulturell blomstring kan skisseras med hjälp av tre centrala faktorer: hållbar kultur, kulturell mångfald och kreativitet.

Förändringstrycket koncentreras till sju kärnområden, som alla förutsätter samhälls- och kulturpolitiska linjedragningar eller val mellan olika värden och lösningar. De är följande: konstens och kulturens värde och betydelse, kulturarvet och kulturmiljön, kulturell mångfald och mångkultur, sociala gemenskaper samt medborgerliga och kulturella rättigheter, förutsättningar för kreativitet, kulturtjänster och produktion samt kulturbranschernas ekonomi, sysselsättning och utkomst.

Metoderna och medlen för att nå målsättningarna består av administrativa lösningar (nätverk, tvärssektoriell verksamhet), av samarbete mellan olika sektorer (smidiga finansieringsmodeller, tvärssektoriell verksamhet, samarbete mellan konst och vetenskap), av strukturella lösningar (administrativa strukturer, virtuella strukturer), av teknologiska innovationer (integrerad informationsteknik, ny inspelningsteknologi, miljöteknologi), av sociala medier, sociala innovationer, utveckling av de traditionella konst- och kulturområdena och nya tyngdpunktsområden (hybridkonst, konst&vetenskap-koncept och interdisciplinära metoder).

2 Samhällets kulturella val

2.1 Konstens och kulturens värde och betydelse

Den mänskliga kreativiteten är en medfödd egenskap och all mänsklig verksamhet är i grunden kreativ. Det är genom kulturella och sociala betydelser som människan ingår i grupper och gemenskaper och kan förhålla sig till sin omgivning. Det fria kreativa uttrycket föder konst och kultur. Konst kan betraktas som ett särskilt sätt att gestalta verkligheten och konstens betydelse kan jämföras med vetenskaplig grundforskning. Konst och kultur är ett sätt att bearbeta den individuella och sociala identiteten, att gestalta och blottlägga omgivningens fenomen och diskutera värden och värderingar. Konst och kultur påverkar samhällets utveckling och förmedlar sociala, mentala, intellektuella och ekonomiska resurser.

I vid bemärkelse har konst och kultur ett egenvärde som fyller ett fundamentalt mänskligt grundbehov och konstens och kulturens betydelse har blivit allt viktigare och i framtiden stärks deras roll ytterligare. Konst- och kulturverksamheten är med som ett integrerat element i de omfattande politikprogram som förenar flera förvaltningsområden i gemensamma politiska program för utbildning, innovation och hållbar utveckling. Gemensamma kontaktytor mellan konst- och kulturområdena och samhällspolitiken är t.ex. konst och kultur som friskvård, innehåll och metoder för utbildningen, kreativa näringar, innovationssystem, kulturella näringar och företag, kulturexport, sysselsättning, teknologiska tillämpningar, kommunikation, miljöskydd, samhälls- och stadsplanering, krisberedskap, demografi, minoritetsfrågor, kulturell mångfald, åtgärder mot segregation, seder och bruk, matkultur, konst&vetenskap-koncept och hybridkonst.

Det kreativa kapitalet är en del av nationens sociala kapital och utgör grunden för social och ekonomisk välfärd samt innovationer. Det kreativa kapitalet påverkar samhällets alla funktioner. Basen för det kreativa kapitalet är kulturarvets och kulturmiljöns allmänt omfattade betydelse. Förutsättningarna för det kreativa kapitalet är kunskap och färdigheter, frihet att uttrycka sig, tid och rum för kreativitet, ett brett utbud av kulturtjänster samt medborgerliga och kulturella rättigheter. Det kreativa kapitalet producerar social och ekonomisk växelverkan, kulturproduktioner, -tjänster, kommunikation och utbyte.

I den samhälleliga diskussionen ställs konst och kultur ofta emot varandra. Man ser konst som en värdefull verksamhet med ett egenvärde och kultur som en nyttobringande instrumentell verksamhet. Det finns ingen motsättning mellan dem för de är varandras förutsättning och mellan dem pågår en kontinuerlig växelverkan. Den fria, experimenterande och

lekfulla konsten är en förutsättning för kulturell förnyelse. Konsten når ut till medborgarna genom tillämpningar, som distribution, utbud och tillgång och som en del den samhälleliga kommunikationen. Den samhälleliga kulturpolitiska beslutsfattningen gäller praktiska beslut om resurser, möjligheter och strukturer som tillsammans utgör förutsättningarna för konst, kultur och kreativitet. Valen, lösningarna och åtgärderna beror på de spänningsfält och etiska värden som är rådande vid den tidpunkt då besluten fattas.

Etiska värden för framtidens konst och kultur

Kreativ frihet	Socialt ansvar	Resultat och nytta
<ul style="list-style-type: none"> frihet att uttrycka sig kreativt konstens autonomi 	<ul style="list-style-type: none"> kulturella rättigheter kulturarvet som bas och resurs 	<ul style="list-style-type: none"> det kreativa kapitalet som en del av det sociala kapitalet
<ul style="list-style-type: none"> experimen-terande och lekfull kreativitet konst som ett sätt att gestalta verkligheten och kunskap 	<ul style="list-style-type: none"> kreativ kunskap och praktiska färdigheter kulturtjänster, utbud och tillgänglighet, inklusion 	<ul style="list-style-type: none"> mental, social och fysisk välfärd kultursektorns ekonomi tillämpningar och indirekta effekter på samhällets alla områden

Samhällspolitiken erkänner ännu inte konstens och kulturens fulla betydelse. Inom flera områden för samhällspolitik och förvaltning är det tillämpningarna som har stor betydelse.

Statsrådet har under de två senaste regeringsperioderna använt sig av politikprogram för tvärssektoriell förvaltning av åtgärdshelheter som varit viktiga för uppnå regeringens målsättningar. De ärenden som kan åtgärdas med politikprogram bör vara aktuella och av en sådan karaktär att ansvaret inte kan hänföras till endast ett förvaltningsområde.

Undervisnings- och kulturministeriets föreslår att man bereder ett statsrådsbeslut, som är mer betydelsefullt och mer operativt än ett politikprogram, om att inleda ett omfattande samarbete som en integrerad del av de olika förvaltningsområdenas verksamhet med syftet att främja konstens och kulturens tillämpningsmöjligheter.

Åtgärdsförslag:

Efter riksdagens behandling av undervisnings- och kulturministeriets beredning om kulturens framtid fattar statsrådet beslut om åtgärder för att öka konst- och kulturpolitikens samverkan med andra förvaltningsområden med syftet att konst- och kulturpolitikens betydelse och resultat skall kunna integreras i samhällspolitiken. Målet är att kunna utnyttja och främja konstens och kulturens samhälleliga betydelse och växelverkan samt de positiva resultat och möjligheter som tillämpningarna av konst och kultur kan erbjuda samhället genom att de skapar fungerande och effektiva samarbetsformer mellan olika aktörer. Statsrådets beslut skulle gälla de ärenden som beskrivs i följande underkapitel.

2.2 Kulturarvet och kulturmiljön

Kulturarvet är mänsklighetens minne och kunskapsreserv. Både för individer och grupper är kulturarvet en resurs för att skapa identiteter lokalt, nationellt och globalt. Vi har ofta en alldeles för snäv uppfattning om kulturarvet. Materiellt och immateriellt kulturarv uppstår och samlas överallt i samhället: på konst- och kulturområdena, men också i hemmen, inom dagvården och läroinrättningar, på vårdinstitutioner, produktionsinrättningar, på arbetsplatser och torg.

Till kulturmiljön hör kulturlandskap, fornlämningar, den byggda miljön, stadsmiljön, landsortsmiljön, föremålskulturen samt den visuella och auditiva miljön - och i ett ännu bredare perspektiv - smak, lukt och beröring. En rik omgivning är källan till människans trivsel, välfärd och kreativitet. Alla har rätt till en visuellt bra miljö. Nya offentliga och privata rum, tillgängliga byggnader och miljöer samt boendeformer, trafik och skyltning kommer att påverka vår trivsel och välfärd. I en bra kulturmiljö samverkar naturen och bebyggelsens formspråk från olika epoker på ett mångfacetterat och harmoniskt sätt.

De yttre hoten mot kulturmiljön kommer från klimatförändringen, naturkatastrofer och eventuella konflikter. Men den kraftigaste omformningen av kulturmiljön sker genom samhälls- och stadsplanering och genom att man bygger nytt. Efter de senaste krigen har Finland förstört en stor del av den äldre bebyggelsen och förlorat en del av sitt kulturella kapital. Ett kortsiktigt utnyttjande av miljön kan utgöra ett hot mot kulturella och estetiska värden, mot hållbar utveckling och människans hälsa. De ekokrav som ställs på reparationsbyggandet och motsvarande standardkrav för nybyggen kan i framtiden bli en utmaning för det byggda kulturarvet.

Bevarandet av en rik och mångfacetterad kulturmiljö och möjligheten att använda den till att skapa nytt förutsätter ett tätt samarbete mellan flera myndigheter och den privata sektorn samt ett samförstånd om värden och värderingar. Medborgarnas och innevånarnas delaktighet är viktig, likaså att man tar hänsyn till konst och kultur i stads- och samhällsplaneringen.

Till kulturarvet hör också matkulturen. Sju ministerier har ett gemensamt program för att främja den finländska matkulturen (Programmet för främjande av finländsk matkultur). Det är värt att föra organisationen och programformatet vidare och utveckla dess kulturella dimension så att den också som fattar matkultur för barn och unga, en hållbar och ansvarsfull matproduktion samt en internationalisering av livsmedelsbranshen och exporten.

Museer, arkiv och bibliotek bevarar och förmedlar kulturarvets materiella och immateriella kulturella kontinuitet. De fungerar som platser för interkulturell dialog, insamlar information samt erbjuder möjlighet att delta, uppleva och skapa. Samlingarna och informationsmaterialet utgör en resurs för undervisningen, vetenskapen och fritiden. Minnesorganisationerna är samhällets centrala kunskapsbas och producerar tillförlitlig information. Målet med projektet Det nationella digitala biblioteket är att organisera digitaliseringen av kulturarvet och säkra att det bevaras på lång sikt. Det nationella digitala biblioteket skall fungera som en garant för medborgarnas kulturella grundrättigheter och på jämlika grunder erbjuda hela befolkningen möjlighet att ta del av kultur- och informationsutbudet och säkra dess tillgänglighet i det digitala samhället. Förutsättningarna för att Det nationella digitala biblioteket kan förverkligas och lyckas i sitt uppdrag är en långsiktig verksamhet med sikte på framtiden. Vidare behövs det administrativ koordinering och samarbete samt att man löser de upphovsrättsliga frågorna.

Genom att bevara kulturarvet, utveckla systemen för informationssökning och göra kulturarvet tillgängligt kan man påverka de kommande generationernas kulturella upplevelser och deras tolkningar av hur livet var förr och framtidens möjligheter. I framtiden kommer kul-

turarvet i allt större utsträckning att handla om kulturell mångfald och mikrohistoria, och utmaningen blir då att integrera invandrarnas kulturarv i det finländska kulturarvet. En intressant fråga är hur man gestaltar den gemensamma ”tredje kulturen” som föds i mötet mellan den traditionella finländska kulturen och kulturen i invandrarnas forna hemländer.

Åtgärdsförslag:

- att utarbeta en riksomfattande strategi för kulturmiljön och utveckla ett sätt att analysera kulturmiljöns tillstånd som en del av en samlad bedömning av miljöfaktorernas inverkan.
- att främja bevarandet av kulturarvet och dess tillgänglighet i digital form. Främja det nationella digitala biblioteket (gemensamma och integrerade lösningar för museernas, arkivens och bibliotekens digitala material i allt som gäller förvaltning, metasökning och interface, samt gemensamma planer för en långsiktig bevaring som tryggar de elektroniska informationsreserverna och säkrar att de är tillgängliga för medborgarna).
- i samband med att byggprojekt genomförs främjas kreativitet och visuellt intressant omgivning genom att s.k. procentprinciper införs, dvs. en viss andel av projektets kostnader fördelas på konstansaffningar.
- att utveckla museerna, de allmänna biblioteken och arkiven till mångsidiga centra för inlärning, upplevelser och informationssökning genom att satsa på fostran i kulturarv som en del av den kulturella läskunnigheten, tillgänglighet och växelverkan med allmänheten och alla befolkningsgrupper, samt att inleda projektet De allmänna biblioteken som framtidsaktörer.
- att i samarbete med flera ministerier fortsätta programmet för finländsk matkultur och särskilt beakta framtidens matkultur, dvs barn och ungas kunskap om mat och livsmedel med det övergripande syftet att öka förståelsen för mat.

2.3 Kulturell mångfald och multikulturalism

Enligt befolkningsprognoserna kommer den kulturella mångfalden att öka i Finland. En harmonisk samhällsutveckling förutsätter att man kan identifiera och förstå de fenomen som är förknippade med mångfald. Begreppet kulturell mångfald är vidare än begreppet etnisk mångkultur. Begreppet kulturell mångfald omfattar uttryck och sedvänjor från alla kulturer. Den kulturella mångfalden omfattar också majoritetskulturen, de traditionella del- och underkulturerna och minoriteterna, både gamla och nya etniska grupper och språkgrupper samt ursprungsfolket. I framtiden kommer det finländska samhället att påverkas av allehanda nya ”virtuella stammar”. Mångfalden består av olika åldersgrupper, lokala kulturer och individuella särdrag, kulturella vanor och uttryckssätt. Mångfalden har olika sätt att dela med sig av kulturarvet, sprida det, ta del av det och konsumera det.

Genom växelverkan och möten sker en kontinuerlig förändring som är själva villkoret för all kulturell förnyelse och utveckling. I ett mångkulturellt och pluralistiskt samhälle behövs det tolerans och förmåga att leva tillsammans. Förmågan att förstå olika kulturer har stor betydelse för hur toleransen utvecklas. Minoritetsgruppernas kulturella bidrag bör betraktas som en kreativ resurs.

Kulturell mångfald är en utmaning för kulturutbudet, kulturtjänsterna och kulturproduktionen. I framtiden ökar antalet språk. Den ryskspråkiga invandrargruppen växer snabbast, men också andra språkgrupper växer. När kultur- och bibliotekstjänsterna utvecklas måste man ta ställning till hur språkgrupperna kan behandlas på ett rättvist sätt.

Språket är en väsentlig del av kulturen. Språket är inte endast ett kommunikationsmedel utan grunden för kulturell läskunnighet. Det innebär att vi förstår hur kulturerna har uppstått och hur det påverkar de uttryck som resp. kultur producerar. Den kulturella läskunnigheten gör det möjligt att tolka de signaler som uppstår i mötet mellan kulturer. Den kulturella läskunnigheten är viktig inom varje samhälle, men också samhällen emellan i deras kulturella, sociala och ekonomiska växelverkan. Den finlandssvenska kulturen och svenska som ett av nationalspråken är en del av vår kultur. Den finländska kulturens värdegrund har formats som en del av Norden och det svenska språket kommer även i framtiden att ha en central roll i det nordiska samarbetet.

I framtiden kommer vi alla att samtidigt höra till flera kulturella referensgrupper. Vi befinner oss samtidigt i den krets av betydelser som produceras av ett övernationellt, globalt kulturutbud, av nationella och lokala kulturtraditioner och av del- och underkulturer, samt av fysiska och virtuella "kulturstammar". Vi deltar både som konsumenter men också i allt högre grad i rollen som producenter och utövare. Den globala samtida närvaron i olika kulturer är en förutsättning för mångfald, växelverkan och kreativitet.

Åtgärdsförslag:

- att bereda en nationell språkstrategi som stöder och verkställer de i grundlagen tryggade språkliga och kulturella rättigheterna; språkstrategin skall även förstärka den faktiska situationen för nationalspråken (finska och svenska), ursprungsfolket (samerna) och andra i grundlagen nämnda grupper (romerna och de som använder teckenspråk), samt andra språkgrupper i Finland,
- att trygga nationalspråken och ursprungsfolkets språk (isynnerhet enaresamiska och skoltsamiska är hotade), språkvård och tillgång till språktjänster. Undervisning på samiska ges även i de geografiska områdena där största delen av de samiska barnen och ungdomarna bor och går i skola. Inom huvudstadsområdet stöds samekulturen och kulturtjänster på samiska,
- att bereda ett invandringspolitiskt program, som utvecklar kriterier och verktyg för en kulturpolitik som kan identifiera kulturell mångfald och som inkluderar invandrarnas kulturella referenser och bidrag som en naturlig del i den finländska kulturen. Genom att stöda invandrarnas möjlighet till professionellt kreativt arbete utvecklas det finländska kulturarvet. Utgångspunkten är att alla har rätt till ett jämlikt bemötande.
- att öka forskningen i mångkulturalism och därtill relaterade ämnen och definiera begrepp och terminologi.

2.4 Fair Trade – kultur; gemenskap och kulturella rättigheter

Kulturpolitiken styrs av grundrättigheterna som är inskrivna i grundlagen. Relevanta kulturella rättigheter är rätten till konstnärlig frihet, rätten till språk och kultur samt ansvar för kulturarvet. Till de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna hör också aspekten av kulturella rättigheter. De kulturella rättigheterna har en central position för folkens identitet, enhet, självbestämmanderätt och självkänsla. I FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter stadgas det bl.a. om rätten att delta i kulturlivet och om statens förpliktelse att främja att rätten kan förverkligas. I den internationella diskussionen är de kulturella rättigheterna bl.a. rätt till kulturarvet och ansvar att bevara och skydda det, rätt till språk, till kulturell växelverkan, rätt till utbildning, rätt att ta del i kulturlivet och rätt till att kulturen är

tillgänglig, rätt att själv välja sin kultur, rätt till kreativt arbete och dess resultat, yttrandefrihet samt vetenskaplig och konstnärlig frihet.

Fair Trade- kultur innebär att de kulturella rättigheterna förverkligas, att man har tillgång till kultur och möjlighet att uttrycka sig i relation till sin kultur. De kulturella rättigheterna skall förverkligas oberoende av ålder, kön, sexuell läggning, språk, handikapp, etniskt ursprung, religiös eller kulturell tillhörighet eller förmögenhet.

När man granskar hur de kulturella rättigheterna och behoven förverkligas är det viktigt att betrakta befolkningsgrupperna på ett mångsidigt sätt. Det har varit praxis att granska befolkningen enligt åldersgrupp och definiera deras kulturvanor utifrån ålder. Uppfattningen om generationernas kulturella konsumtionsvanor grundar sig mer på ett enhetligt utbud än på individuella behov.

Man har kunnat konstatera att konst och kultur främjar välfärd och välbefinnande på ett påtagligt sätt. De ger betydelse åt livet och vardagen, ger kraft, främjar social kohesion och motverkar segregation. Konst och kultur kan på ett framgångsrikt sätt användas i vårdarbetet, hälsovården, arbetslivet, i terapi och integration. När man producerar tillämpningar främjar man de kulturella rättigheterna och kan göra inbesparingar på andra samhällsområden. Speciellt betydelsefulla resultat kan uppnås då det gäller att upprätthålla en åldrande befolknings funktionsduglighet samt att knyta ungdomarna till samhället och arbetslivet och motverka segregation. Kulturens välfärdseffekter behandlas ingående i ett förslag till verksamhetsprogram för åren 2010-2014. Förslaget blev färdigt i början av år 2010.³

Kommunikationskulturen är inne i ett brytningsskede och det återspeglas i upphovsrätten. Kommunikationen blir allt mer multimedial och skillnaden mellan privat kommunikation och offentligt producerade kreativa innehåll blir allt mindre. Utvecklingen kan klarast ses i hur sociala medier och brukarinitierade innehåll utvecklas. Inom upphovsrätten blir den viktiga indelningen i privat och offentlig, icke-kommersiell och kommersiell verksamhet svårare att urskilja.

Upphovsrätten skall sporra till kreativt arbete och garantera upphovsmannen en förhandlingsposition, men samtidigt skall den trygga producentens och utgivarens position och därmed stöda möjligheten till handel och investeringar. Det upphovsrättsliga systemet är utsett för allt starkare krav på att sammanjämka utövarnas, brukarnas, distributörernas och konsumenternas intressen och skapa förutsättningar för innovationer, kulturell diversitet samt för att kulturarvet och kunskapen skall finnas tillgängliga så att de kulturella grundrättigheterna och friheterna kan förverkligas. Konstnärer har rätt till inkomst och upphovsrättigheter är av betydelse för säkrandet av konstnärernas utkomst.

Kultur- och bibliotekstjänsterna tryggar att kultur och information är tillgängliga som en grundförutsättning för kulturellt medborgarskap. De sociala gemenskaperna söker sig nya former och det är viktigt att vi i Finland har en public service radio- och televisionsverksamhet som stöder den nationella identiteten och de nationella språken samtidigt som vi erkänner den innehållsproduktion som utgår som sker i nätverk i form av brukarinitierad innehållsproduktion.

Kulturen har en viktig roll för utvecklingsländernas ekonomi. Kultur är ekonomi som bygger på intellektuellt kapital och handel med produkter och tjänster. Handeln kan medvetet användas till att främja samhällsutvecklingen.

³ Konst och kultur ger välfärd. Förslag till åtgärdsprogram 2010-2014. Undervisningsministeriets publikationer 2010:17.

Att lindra fattigdom förutsätter att man förstår kulturfrågorna på ett bättre sätt än förr och att man beaktar dem i alla utvecklingspolitiska åtgärder samt i de utvecklade ländernas egen kulturpolitik. Det är viktigt att man förstår utveckling som en omfattande samhällelig, politisk och ekonomisk förändring som förutsätter att folk och nationer själva blir medvetna om sin kunskap, sina färdigheter, värderingar och världsåskådningar.

Kravet på respekt för kulturella värderingar och seder kan kollidera med allmänna universella värden och de mänskliga rättigheterna. De mänskliga rättigheterna och grundrättigheterna har prioritet i alla konfliktsituationer och utgör en hållbar kulturell värdegrund för framtiden.

Åtgärdsförslag:

- att främja förverkligandet av de kulturella grundrättigheterna,
- att genomgående främja alla befolkningsgruppers (ålder, språk, handikapp, kön, sexuell läggning, kultur, rom- och sameminoriteter, åskådningar, kulturella referensgrupper etc) möjligheter att förverkliga sina kulturella rättigheter, tillgång och tillgänglighet till kultur och möjlighet att delta i att skapa kulturella betydelser.
- att stärka public service radio- och televisionsverksamheten för att trygga en jämlik tillgång till kulturarvet och den kulturella mångfalden samt som en viktig förutsättning för entreprenörskap och företagsamhet inom kultursektorn.
- att Finland i det internationella och nordiska samarbetet samt i EU och Unesco aktivt främjar och tar initiativ till att identifiera och erkänna de kulturella rättigheterna.
- att säkra att förslaget om verksamhetsprogrammet Välfärd genom konst och kultur förverkligas och att verksamheten fortsätter även efter programperiodens slut. Programmet är ett samarbete mellan social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet och överlämnades i början av år 2010.
- att framhäva utvecklingsaspekten som ett element i kulturpolitiken både nationellt och i EU. Tillsammans med de andra nordiska länderna främjar Finland kultur och utveckling genom att särskilt stödja kreativa näringar och kreativa kulturproduktioner.

2.5 Förutsättningar för kreativitet

Kreativitet är förmågan att på ett nytt sätt kombinera saker och betydelser till nya helheter. Förutsättningarna för kreativitet är människans intellektuella rörlighet, omgivningens mångsidighet och smidighet samt möjligheten att leka och experimentera. All mänsklig verksamhet är kreativ, men inom konst, kultur och vetenskap har kreativiteten ett innehållsligt egenvärde och utgör också grunden för professionell verksamhet. Grundkunskaper och -färdigheter i kreativ uttrycksförmåga och kulturell läskunnighet är en central del av nationens kreativa kapital. De främjar integration, aktivt medborgarskap och motverkar segregation. Kreativitet kan befrämjas, förutsättningarna kan förbättras och resultaten kan utnyttjas. Det kreativa konstnärliga arbetet behöver också stöd.

Konst- och kulturföstran, -utbildning och -forskning

Grunden för kreativitet och uttrycksförmåga läggs i barn- och ungdomsåren och förkovras under vuxenlivet fram till ålderdomen. Av tradition har Finland ett starkt system för konstföstran. Till systemet för konstföstran hör konstämnen i undervisningsplanerna för grundskolan, gymnasiet, den yrkesinriktade grundutbildningen, högskolorna och universiteten. Konst och kultur finns med som undervisningsämnen och hobbyer redan i daghemmen, i

skolornas klubbverksamhet samt som förmiddags- och eftermiddagsverksamhet. För vuxna erbjuder det fria bildningsarbetet hobby- och fritidsverksamhet.

I framtidens samhälle behövs det ett starkt konst- och kulturkunnande, kännedom om olika kulturer och kulturell läskunnighet. Grundkunskaperna och -färdigheterna för framtidens kulturutövare och brukare skapas i den allmänbildande skolan under lektionerna i färdighets- och konstämnen. De har en nyckelposition i allt som gäller människans personlighet, identitet och självförtroende samt i hur individen knyter an till samhället. De främjar elevernas välbefinnande, sociala utveckling och trivsel i skolan. Färdighets- och konstämnen främjar integrerad kunskap och bidrar till bättre inlärningsförmåga i andra läroämnena. Med konstfostran och -undervisning fostras framtidens professionella yrkesutövare samt konst- och kulturkonsumenter och publik.

Behovet att utveckla färdighets- och konstämnen kan granskas enligt den klassiska principen om ”det gyllene snittet”. Enligt den principen skulle utvecklingsmålet för skolan innebära att 1/3 av alla läroämnena skulle vara färdighets- och konstämnen eller att skolans verksamhet i övrigt skulle utvecklas enligt denna princip. I internationell jämförelse är den finländska undervisningen i färdighets- och konstämnen fortfarande god, men under de senaste decennierna har deras position i utbildningen försvagats. Problemet i det nuvarande systemet är att de i den allmänna undervisningen har koncentrerats på lågstadiet. Det finns således ett behov att öka mängden av färdighets- och konstämnen i den gemensamma grundutbildningen på högstadiet och i gymnasiet. Det är också skäl att fästa uppmärksamhet vid den yrkesinriktade grundutbildningen. Där ingår de som obligatoriska studier i ämnesgruppen färdighets- och konstämnen (gymnastik samt läroämnet konst och kultur), men ämnesgruppen är inte obligatorisk för elever över 18 år. De valbara studierna kan väljas bland de obligatoriska lärokurserna eller för färdighets- och konstämnenas del inom läroämnet kulturkunskap.

Undervisningen i färdighets- och konstämnen är inte alltid yrkeskunnig och därför måste undervisningens kvalitet utvecklas. Klasslärares utbildning och lärarnas fortbildning i färdighets- och konstämnen är bristfällig. Också vidareutbildningen för ämneslärare bör säkerställas. Här kunde t.ex. läroinrättningarna för grundutbildning i konstämnen och deras lärarkårer erbjuda en viktig möjlighet till samarbete inom fortbildningen för klasslärare.

Utanför skolans ramar erbjuds avgiftsbelagd grundläggande konstundervisning. Undervisningen riktar sig främst till barn och unga, den är målinriktad och arbetar med flera nivåer. Undervisningen arrangeras bl.a. i skolor och läroinrättningar för musik, bildkonst, dans, hantverk mm. Den grundläggande konstundervisningen når endast en liten del av årsklassen. Utbudet inom de olika konstområdena är ensidigt med en stark tyngdpunkt inom musik. Ett annat problem är att utbudet är ojämnt fördelat regionalt. Undervisningen borde ökas kraftigt ifall man i hela landet vill ha ett utbud för alla konstområden och samtidigt få en regional täckning.

Vid sidan om skolornas undervisning i färdighets- och konstämnen kunde man utveckla nya nätbaserade inlärningsmiljöer, samarbetsstrukturer och undervisning som integrerar flera läroämnena, bredda nyttjandet av kulturinstitutionerna och minnesorganisationerna samt satsa professionella konstnärer i undervisningsmiljöerna. Enheterna för grundläggande konstundervisningen kunde härvidlag fungera som plattformar för att utveckla verksamheten.

Institutionerna för det fria bildningsarbetet arrangerar omfattande utbildning i konst och kultur för den vuxna befolkningen. Kulturutbildningen, som inte leder till examen, utgör ca hälften av all den utbildning som arrangeras inom det fria bildningsarbetet.

Inom kulturområdet meddelas yrkesutbildning och utbildning på högre nivå vid yrkesskolor, yrkeshögskolor, högskolor och universitet. Konstuniversitetens, universitetens ja yrkeshögskolornas humanistiska områden (konst och kultur) samt kommunikation och pedagogik har härvidlag långa traditioner, men kulturbranschens kunnande förstärks även av universitetens ekonomiska och samhällsvetenskapliga områden.

Den yrkesinriktade utbildningens volym är omfattande; ungefär 100 enheter fungerar som läroinrättningar. I största delen av landet är utbildningsutbudet större än antalet sysselsatta, och andelen arbetslösa bland dem som avlagt examen på kulturområdet är större än arbetslösheten i genomsnitt bland den utbildade arbetskraften. Man har föreslagit nedskärningar i utbildningen inom de traditionella kulturbranscherna med hänvisning till att de utbildade har svårt att få arbete. Å andra sidan har man i flera sammanhang pekat på att de som fått en kulturutbildning har helt nya sysselsättningsmöjligheter i ett kulturintensivt samhälle.

Då kulturen och kulturpolitiken får en starkare position i samhällsutvecklingen ställer det nya krav på forskningen. Den kulturpolitiska forskningen är till sin karaktär mångvetenskaplig, men då den kopplas till forskningen inom t.ex. geografi, biovetenskaper, konsumentforskning, statistik, förvaltnings- och organisation- samt ekonomi- och teknologivetenskaper blir dess möjligheter att producera ny vetenskaplig kunskap för kulturbranschen betydande. Samarbete med forskningen i gerontologi och gymnastik- och idrottsvetenskap kan öppna nya infallsvinklar till forskningen om fritiden. För kulturens utveckling är det viktigt att det öppnas finansieringsmöjligheter för mångvetenskaplig forskning inom kulturområdet.

Konstnärens arbete

Konstnärens arbete skiljer sig från traditionellt lönearbete genom att det är annorlunda till sin karaktär och tidsförbruk. Redan nu - och i tilltagande grad i framtiden - kan utövaren samtidigt ha ett arbetsförhållande, fungera som fri yrkesutövare och företagare, arbeta på stipendium eller annan offentlig finansiering, men för det mesta i tidsbundna korta uppdrag. Man måste förstå det kreativa arbetets särdrag innan man kan lagstifta om förutsättningarna, som gäller frihet, trygghet och verksamhet som bygger på egna initiativ. För att konstnärerna skall kunna sysselsättas måste de löna sig att fungera som yrketsutövare.

Konstnärerna får sin utkomst av professionellt arbete. Socialskyddet för utövarna inom de kreativa yrkena har nyligen förbättrats, men fortfarande är de förlorare när det gäller socialskydd, pension och arbetslöshet samt beskattning.

Kombinationen av uttrycksformer från flera konstområden, mediernas utveckling och växelverkan är den urgamla kärnan i all förnyelse. I dag är de nya formerna t.ex. hybridkonst, vetenskap&konst- konceptet (t.ex. biokonst), gemenskapskonst, verk och arbetssätt som uppstått i sociala medier och gemenskaper och konst som producerats på ekologiska och etiska grunder.

De nya medierna och filmen är i ett brytningsskede pga den teknologiska utvecklingen. Det behövs förebyggande planering och beslutsfattande för att t.ex. post production-faciliteterna i Finland skall kunna bibehålla en konkurrenskraft som garanterar att verksamheten inte försvinner utomlands.

Stödsystemen är baserade på den traditionella indelningen i konstarter och förmår inte se de nya formerna och kan därför inte heller reagera på nya krav. Det är av avgörande betydelse att stödsystemen utvecklas mot större öppenhet och smidighet, dessutom är det viktigt att hjälpa unga begåvningar att komma igång med sin karriär. Framgång i den kreativa ekonomin förutsätter förnyelse och satsningar på de kreativa utövarna.

Public service-verksamheten bl.a. radio- och televisionsverksamhet samt teater- och orkesternätverken har en stor sysselsättande betydelse i synnerhet för musiker och kompositörer, uppträdande konstnärer, för professionella utövare inom film och andra audiovisuella program och för författare. Med tanke på sysselsättningsgraden inom kultursektorn har public service-verksamheten större betydelse än den övriga, kommersiella televisions- och radioverksamheten.

Ett gott arbetsklimat och rejäla arbetsavtal eller rejäla uppdrags- och samarbetskontrakt är någonting som ligger i allas intresse, det gäller aktörerna själva, konsumenterna och hela samhället. Och för att nå konsumenterna behövs det också rejäla och rättvisa avtal.

Åtgärdsförslag:

- att stärka konstfostran i daghemmen och barnrådgivningen.
- att bedöma utbudet och tillgången av tjänster inom området konstfostran som ett element i en allmän bedömning av bastjänsterna.
- att stärka färdighets- och konstämnen i den allmänbildande utbildningen. Utvecklingen av färdighets och konstämnen knyts närmare samman som en enhetlig del av barns och ungas skoldag (koordinering: färdighets- och konstämnen, grundundervisning i konst, klubb- och eftermiddagsverksamhet).
- att ombesörja att kvaliteten på undervisningen i färdighets- och konstämnen höjs genom behöriga ämneslärare och genom att öka utbildningen för klasslärare och fortbildningen för lärare i färdighets- och konstämnen samt genom att tillämpa dem i andra läroämnen.
- att utarbeta en utbildningsstrategi som bakgrundsmaterial för statsrådets följande utvecklingsplan för utbildning och forskning. Bakgrundsmaterialet skall belysa kulturområdet som en helhet och föregripa utbildningens och arbetslivets behov. Strategin skall beakta konst- och kulturområdets utbildningsbehov med hänseende till utbildningsnivåer och - former (allmänbildande, yrkesinriktad utbildning och högskoleutbildning). Behoven gäller utbildning för att stärka och bredda konstnärskarriärens olika faser, för att bredda nationella och internationella expertuppdrag inom kulturområdet, utbildning för ledning och företagsverksamhet samt för den sk. ”kulturryggsäcken” – ett program för livslång läring i samarbete mellan flera utbildningsorganisationer.
- att utveckla finansieringsmöjligheterna för multidisciplinär forskning inom kulturområdet. Huvudaktörer är ministerierna, Finlands Akademi, universiteten och forskningsinstitutionerna samt fonderna.
- att se och erkänna det kreativa arbetets särdrag (arbetsförhållande – yrkesutövare- företagare) och att utveckla dess förutsättningar, utbildning, arbetslokaler samt myndighetsbemötandet, utkomst och sysselsättning.
- att ändra arbetslagstiftningen så att den erkänner sysselsättning i eget arbete som en ny kategori av arbete. Villkoren för sysselsättning i eget arbete definieras så att beskattning och socialskydd jämföras med andra arbetsformer och att villkoren gör det möjligt att man samtidigt kan ha ett arbetsförhållande och sysselsätta sig i eget arbete som bisyssla.
- att göra en täckande utredning för att utveckla beskattningspolitiken inom kulturbranschen (periodisering av skatt, praxis kring moms, skattelättnader för konstinköp, beskattningspraxis och regional jämställdhet)

- att utveckla Centret för befrämjandet av konst, TAIKE.

2.6 Kulturproduktioner och -tjänster

Det finns ett samband mellan produktionssätt, tillgång och stödet till kulturtjänster och utvecklingen av deras strukturer. Produktionerna uppstår där man kan nå en lämplig målgrupp.

Befolkningen koncentreras allt mer till stora tillväxtcentra. I huvudstadsregionens befolknings- och näringsstruktur kan man se de internationella utvecklingstrenderna. De handlar om ökad invandring och mångkulturalism och om att kulturbranschernas tillväxt fungerar som ett lokomotiv i den samhälleliga utvecklingen. Huvudstadsregionen utvecklas till ett modernt metropolområde. En annan nivå i regionstrukturen utgörs av större regioncentra och de stora städerna. Glesbygden, byarna och förorterna utgör en egen nivå. En motsvarande polarisering mot metropolcentrerade strukturer har redan skett i de flesta länder i Europa. I framtiden kommer verksamheten i allt högre grad att vara virtuell och omfatta flera globala, regionala, lokala och globala nätverk och kontaktytor.

Områdena utvecklas på olika sätt och deras kulturella situation och behov avviker från varandra. Kulturutbudet och -tjänsterna ökar i huvudstadsområdet och i stora centra samtidigt som de minskar i glesorter och små samhällen på tillbakagång. Utan särskilda stödåtgärder är det inte möjligt att i framtiden trygga en jämlik tillgång av kulturtjänster för alla invånare oberoende av boningsort.

Det sker förändringar i sätten att producera kultur. Vid sidan om de traditionella institutionaliserade strukturerna har det under de senaste decennierna utvecklats ett fritt fält med små grupper och aktörer. Kulturinstitutionerna och de fria grupperna fungerar, sysselsätter och producerar också innehåll. Stödet till de fria grupperna går delvis också till lokalhyror och föreställningsteknik. Det är möjligt att utveckla de fria gruppernas och institutionernas samarbetsmöjligheter till ett system där alla aktörer kunde vara till nytta för varandra.

Verksamheten och produktionerna sker i allt högre grad i nätverk, ofta som samarbetsproduktioner mellan den offentliga, privata och tredje sektorn. Det sker också en ökning i de internationella och globala produktionerna. I framtiden kommer produktionssätten alltmer att påverkas av den teknologiska utvecklingen, nya kommunikationsmedel, hybridkonst, tvärspektoriella verksamhetsmodeller, sociala produktionssätt, sociala medier samt globala och globala nätverk. I framtiden kommer arbetssätten att bli ännu snabbare och de kan reagera snabbt på alla förändringar som sker i deras verksamhetsmiljöer. Produktionerna kommer att ha en kortare produktionstid och de kan också begränsa sig till enstaka produktioner. Nätverken utvecklas vidare till organiska, kreativa, mycel-liknande strukturer. Å andra sidan finns det produktioner som kräver flera år av planering och genomförande.

Kulturens tjänstestrukturer har utvecklats i takt med regionförvaltningen. Det finns historiska skäl till att regionerna har kulturaktörer som till innehåll, ägarskap, struktur och förvaltning är helt olika. Kulturtjänsterna produceras av konst- och kulturinstitutionerna (teatrar, orkestrar, museer) och av andra kulturaktörer, av vilka en del får statsstöd. Landskapsmuseerna och landskapsbiblioteken är kommunala aktörer som får statsstöd för att sköta sina regionala uppdrag. Det offentliga stödet går också till privata aktörer som driver regionala konstcentra: Taikalamppu- nätverket för barnkultur, regionala filmcentra, regionala danscentra, regioncentra för fotokonst och barnkultur. Dessutom arrangeras det kulturtillställningar i regionerna och en del av dem är internationella evenemang. De skapar associationer

till plats, stil och stämning, till kulturarvets autenticitet och till levnadssätt och verksamhetsmiljöer.

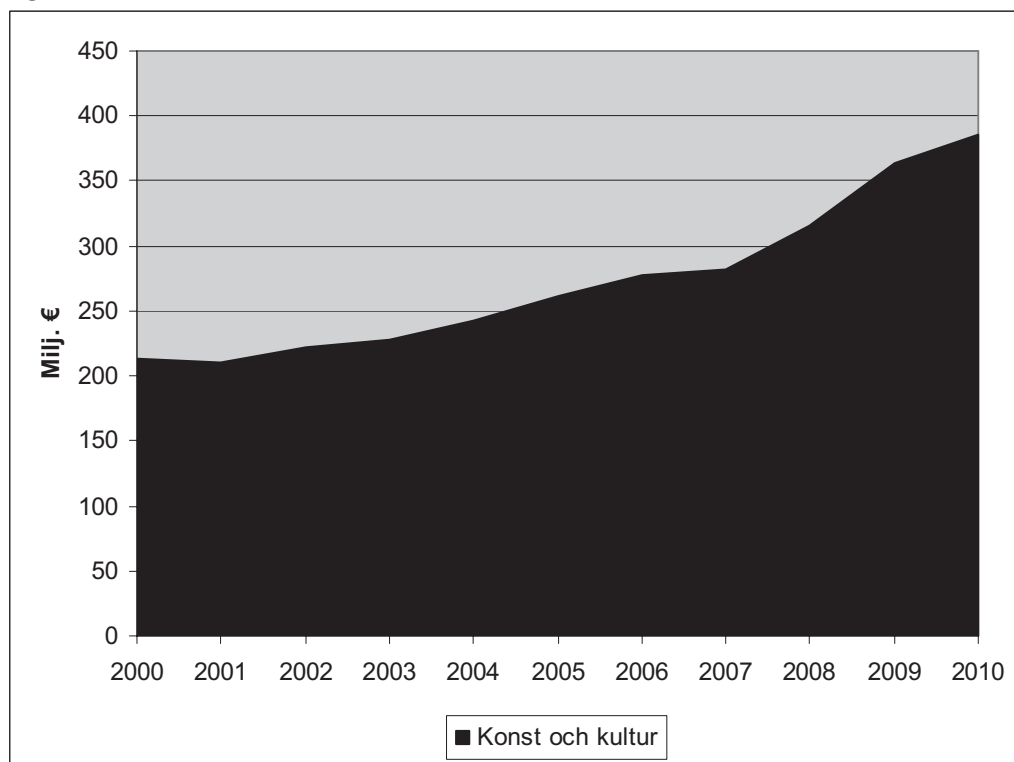
De regionala konst- och kulturaktörernas antal och nätverk varierar också med tanke på deras riksomfattande täckning. Situationen för de regionala konst- och kulturaktörerna är splittrad. De täcker inte landets alla områden eller alla konst- och kulturområden.

Kulturen betraktas i allt högre grad som en central utvecklingsfaktor för regionernas framtid. Då får de regionala utvecklingsaktörernas och de regionala kulturförvaltningarnas verksamhet en större betydelse. Också inom förvaltningens finns det olika aktörer. De regionala konstkommissionerna är en del av det statliga konstkommissionsväsendet. Statliga aktörer inom regionförvaltningen är också de nya närings-, trafik- och miljöcentralerna och regionförvaltningsämbetsverken. Kulturen sorterar under närings- trafik- och miljöcentralerna. I landskapsförbundens uppdrag får kulturen en allt större roll. Samarbetet mellan alla dessa aktörer blir en nyckelfråga.

I Finland har kulturtjänsterna utvecklats enligt den nordiska välfärdsmodellen. Det innebär ett mycket större ansvar för den offentliga sektorn än t.ex. i den anglosaxiska modellen som bygger på privatfinansiering. I Finland ansvarar den offentliga sektorn för förutsättningarna för tjänstestrukturen och -produktionen och för att kulturtjänsterna är tillgängliga. Den nordiska välfärdsstaten är en verklig framgång och det är viktigt att även i framtiden trygga dess möjligheter att fungera som samhällets kulturella ryggrad. Staten bör garantera att kulturtjänsterna har en viss nivå, kontinuitet och tillgång. Det framtida målet är att utveckla förutsättningarna för arbetet med kultur och konst samt med beaktande av de lokala omständigheterna trygga tillgång och tillgänglighet, kontinuitet och kvalitet i hela riket.

Inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde för konst och kultur är finansieringsutvecklingen beroende av tipsvinstmedlen. Som en följd av recessionen på 1990-talet överfördes bibliotekens statsandelar att finansieras över tipsvinstmedlen, vilket ledde till att den behovsprövade konst-och kulturfinansieringen begränsades ända fram till 2000-talet.

Undervisnings- och kulturministeriets huvudmoment för konst och kultur har från år 2000 till år 2010 stigit med 32% vilket har korrigerat den nedgång som förorsakades av den förra recessionen. Ökningen i finansieringen återspeglas i att samhället blir allt mer kulturintensivt.

Figur 1: Statens stöd till konst och kultur 2000-2010⁴

Tablå 1: Tippnings- och penninglotterivinstmedel för främjande av konsten 2003, 2007 och 2010

	2003	2007	2010
Främjande av filmkulturen	12 563 000	17 680 000	26 330 000
Främjande av litteraturen	1 380 050	1 980 000	2 195 000
Främjande av bildkonsten	1 514 000	1 376 000	1 580 000
Främjande av scenkonsten	1 590 000	2 186 000	3 611 000
Främjande av arkitekturen	338 000	200 000	300 000
Främjande av tonkonsten	1 980 000	2 680 000	3 430 000
Främjande av formgivningen	354 600	520 000	700 000
Främjande av danskonsten	532 000	720 000	1 370 000
Främjande av fotokonsten	362 000	500 000	700 000
Främjande av cirkuskonsten	-	-	250 000
Främjande av mediekonst	-	-	180 000

⁴ Utan statsunderstöd för de allmänna bibliotekens verksamhet

Som en följd av den internationella recessionen kommer den offentliga ekonomins hållbarhet att bli ett problem för Finland på 2010- talet. Dessutom är det statliga spelmonopolets framtid osäker och trycket att helt och hållet rikta avkastningen till nya förmånstagare ökar.

En sådan utveckling skulle innebära att det statliga finansieringssystemet behöver utvecklas mot större mångsidighet. Den statliga finansieringen måste reagera bättre på olika behov. Det krävs både snabbhet och smidighet, men också långsiktiga riskfinansieringar. Vid sidan om den statliga finansieringen uppstår behovet att i allt högre grad finansiera konst och kultur från andra källor. I framtidsscenarierna kommer den offentliga sektorns betydelse som garant för den kulturella mångfalden och den regionala tillgången av kultur- och bibliotekstjänster att kvarstå, men vid sidan om den offentliga sektorn kommer det att uppstå allt starkare aktörer och finansärer på den privata och tredje sektorn.

Stödmottagarna kan i framtiden vara företag, samfund eller yrkesutövare. Enligt Europeiska Gemenskapens grundfördrag och dess artikel om konkurrensrätt kan statliga stöd godkännas i de fall då stödet inte påverkar förutsättningarna för handel och konkurrens på ett sätt som strider mot allmänna intressen. Det är möjligt att en del av kulturstöden i likhet med filmstöden måste godkännas av EU:s kommission.

Åtgärdsförslag:

- att stärka närings- och miljöcentralernas förutsättningar att främja kulturverksamhet och sysselsättning inom sin region.
- att utveckla koordineringen mellan de regionala aktörerna inom konst och kultur och att intensifiera samarbetet mellan de statliga och kommunala aktörerna.
- att utveckla samarbetsstrukturerna och -systemen mellan konstinstitutionerna och det fria fältet.
- att utveckla stöd- och finansieringssystemen för konst och kultur till en helhet som är smidigare än den nuvarande.
- att utveckla stödformerna så att de kan urskilja hastigt uppstartade produktioner som förutsätter riskfinansiering och långsiktiga produktioner och produktionssätt samt nya konst- och kulturområden som hybridkonst och koncept.

2.7 Kulturbranschernas ekonomi, sysselsättning och utkomst

Kulturbranschens ekonomiska betydelse har ökat internationellt sett. Det är emellertid svårt att göra internationella jämförelser bl.a. för att de institutionella strukturerna, finansieringsformerna och utbudet av kulturtjänster är olika pga den historiska utvecklingen. Kulturbranschens andel av hela arbetskraften och kulturbranschens andel av bruttonationalinkomsten är i Finland större än i de flesta andra länder.⁵

Upphovsrättens och kulturens andel av den finländska ekonomins värdeökning har redan under en längre tid varierat från tre till fyra procent. Kulturbranscherna och de upphovsrättsliga branscherna sysselsätter drygt fyra procent av den sysselsatta arbetskraften. Pro-

⁵ Suomen kulttuuri eurooppalaisessa vertailussa. Opetusministeriön politiikka-analyyseja 2009:5.

gram- och databranschen samt tidnings- och tryckeribranschen sysselsätter ca tre fjärdedelar av kulturbranschernas totala sysselsättning. Musik, teater och opera, film, video och foto, visuell och grafisk konst utgör tillsammans endast en tiondedel av upphovsrättens ekonomi och sysselsättning. Kultur- och masskommunikationens andel av de totala konsumtionsutgifterna är dryga fem procent. Andelen av hushållens konsumtionsutgifter för kultur- och upplevelseindustrins produkter växer. Största delen av upplevelseindustrin är underhållningsproduktion. Kulturkonsumtionen växer i alla åldersgrupper och i framtiden kan vi förvänta oss att även konsumtionen av konst tilltar.

Kulturekonomin har en stark koncentration i huvudstadsområdet, där värdeökningen skiljer sig markant från resten av landet med hela fem procentenheter (regionalt BNP). En motsvarande polarisering har skett i de flesta europeiska länder. Kulturbranscher med ett högt förädlingsvärde, t.ex. den audiovisuella branschen och design har koncentrerat sig till huvudstadsregionen. Kreativiteten ger ekonomin ett betydande mervärde. Också på andra ställen i landet koncentreras de kultur- och upphovsrättsliga branscherna till de större städerna. Huvudstadsregionen höjer landets medeltal till drygt tre procent och endast Egentliga Finland överskrider den gränsen. I huvudstadsområdet är den kulturintensiva sysselsättningen hela sju och en halv procent av regionens sysselsatta arbetskraft, i regionerna ligger man under landets medeltal på fyra procent. Huvudstadsregionen fungerar alltså som ett kraftigt lokomotiv för ekonomin och sysselsättningen i kulturbranscherna.

Public service radio- och televisionsverksamheten stärker den audiovisuella kunskapen och kulturen och fungerar som en arena för kulturaktörer och kreativa näringar. Public serviceverksamheten har en stor betydelse för det finländska kulturfältets inkomster. Det är nödvändigt att trygga en oavhängig public service televisions- och radioverksamhet för att stärka den kulturella infrastrukturen. Redan i en nära framtid kommer en stor del av kulturkonsumtionen och -tillgången att kunna skötas via bredband.

På det internationella planet har varuproduktionen flyttat till länder med billiga produktionskostnader. För att de utvecklade länderna skall kunna upprätthålla sin konkurrenskraft är det viktigt att satsa på kunskap och innovation samt på tjänsteproduktion. Kultur- och upplevelseindustrin befäster den västerländska värdegrundens nya inriktning mot immateriell konsumtion. I medier, reklam, tidnings- och tryckeribranschen, skivproduktionen, den audiovisuella industrin samt i radio- och televisionsbranschen sker det ett paradigmskifte, som präglas av att man i allt större utsträckning köper produktioner utifrån och anlitar underleverantörer. Kulturimporten är idag större än kulturexporten. Kultursektorn måste utveckla bättre förutsättningar för kreativa näringar och företag, för kulturexport, produktutveckling, koncept och marknadsföring. Kulturbranschernas yrkesutövare och småföretagare behöver gemensamma strukturer, t.ex. managers, för att utveckla företagsplaner och marknadsföring. De traditionella områdena för kulturexport, t.ex. musik, litteratur, design och spel kommer att kompletteras med nya potentiella konst- och kulturområden och de nya formerna för hybridkonst kommer att stärka sin ställning.

En välfungerande upphovsrättslig marknad är en grundförutsättning för de kreativa näringarna och det förutsätter en kontinuerlig uppföljning. Nya produktionssätt, affärsmodeller och förändringar i brukarmiljöerna påverkar det upphovsrättsliga systemet och den globala licensmarknaden. Digitaliseringen och de nätverksbaserade produktions- och verksamhetsformerna förutsätter att man känner till den upphovsrättsliga lagstiftningen och internationell avtalsrätt. Det är viktigt att EU:s inre marknad fungerar friktionsfritt också i förhållande till den upphovsrätten.

Den digitala revolutionen har avancerat från den personliga datorn (1980-talet), hypermedier (1990-talet), via Internet och mobilkommunikation (slutet på 1990-talet) till multimedier och mobilt Internet (2000-talet början). Med en liten fördröjning har varje skede medfört en förändring i produktionssätten, en tillväxt i ekonomin och nya marknader. Da-

gens utvecklingstrender är hybridmedier, semantisk webb, integrerad ubik teknologi och sociala medier. Till de här trenderna hör en kraftigt växande ekonomi, som bygger på delaktighet och sociala gemenskaper, och helt nya typer av marknader, produkter och yrken. Den här ekonomin kan karaktäriseras av att den sker i kollektiva informationsnätverk som massproducerar materiella och immateriella produkter och tjänster i nya former för innovation, produktion och konsumtion. Hit hör sociala medier, massproduktion och -distribution, crowdsourcing (talko) samt syntetiska förnödenheter, nya yrken och marknader. Gruppproduktioner eller wikiproduktioner sker i öppna former. Sådana produktionsformer är en utmaning för de traditionella produktionsformerna och affärsmodellerna. Det är viktigt både för näringslivet och nationalekonomin att erkänna gemenskapsekonomins lagbundenhet och mervärde.

Snabbhet och smidighet är en förutsättning för kreativt arbete. Dess styrka ligger inte i makro- utan i mikroekonomin. En ny stark trend är andelslag och nätverksliknande företagskluster. Det är också värdefullt att kunna sysselsätta sig själv och kanske några andra kreativa aktörer. Den kreativa produktionens styrka står att finna i kvalitet, inte i kvantitet. Just nu går utvecklingen mot en organisationsnivå som reagerar på omvärlden ännu snabbare och känsligare än nätverken och den nivån kunde beskrivas som ett kreativt mycel. I nätverken är det möjligt att nå ut till de fragmenterade mål- och publikgrupperna internationellt.

Kulturens nationalekonomiska betydelse kan inte mätas endast i företagets omsättning eller i sysselsättningssiffror. Kulturen har en nationalekonomisk betydelse genom att den främjar välfärd och motverkar segregation, den bidrar till tolerans och ömsesidigt förtroende i ett mångkulturellt Finland. Kultur är också ett viktigt element i den internationella Finlandsbildningen och kan främja Finlands konkurrenskraft, turismnäring och exportindustrier på den internationella marknaden.

Konstbaserad kunskap kan tillämpas på andra sektorer, t.ex. inom social- och hälsovården och i utbildningen och bidrar då till ökat utbyte och till utvecklingen av det framtida kulturintensiva samhället och dess produktioner, marknader och sysselsättning. Utanför kulturbranscherna växer det kreativa arbetets ekonomiska betydelse. En allt större andel av dem som fått en utbildning i färdighets- och konstämnen får arbete utanför de traditionella kulturområdena.

Åtgärdsförslag:

- att i samarbete med arbets- och näringsministeriet fortsätta det strategiska projektet om kreativ ekonomi och följa upp det med kompletterande åtgärder.
- att utveckla förutsättningarna för kulturbranschernas ekonomiska värdekedjor; entreprenörskap, företagsverksamhet och marknadsföring, kulturimport och -export samt kulturism
- att utveckla stödsystemen både mot större långsiktighet, smidighet och mot tvärsektoriell verksamhet och mot riskfinansiering.
- att utveckla kunnandet i upphovsrätt, internationell affärsverksamhet och avtalspraxis och det upphovsrättsliga systemet så att det svarar mot de förändringar som sker i verksamhetsmiljön och -strukturerna. Upphovsmannens rätt att fatta beslut om verket och om hur det används skall respekteras.
- att utveckla det upphovsrättsliga systemet så att mänsklighetens kulturella kapital står till medborgarnas, forskningens och undervisningens förfogande via museer, bibliotek och arkiv samt genom utbildnings- och forskningsinstitutioner.

3 KULTUREN ÅR 2035

Redogörelsen pekar på framtidens stora utvecklingslinjer: de globala makrovariablerna, de avgörande samhälliga kulturella valen och åtgärdsförslagen lyfter fram tre centrala möjligheter som tillsammans utgör en potentiell kraft för framtiden: hållbar kultur, kulturell mångfald och kreativitet. Tillsammans utgör de både förutsättningar och utgångspunkter för kulturens samhälleliga betydelse, för människans välbefinnande och för kulturbranschernas ekonomi.

3.1 Hållbar kultur

Hållbar utveckling och anpassning till klimatförändringen är både internationellt och nationellt en nyckelfråga för framtiden. Det är en stark trend som kan fungera som en nationell framgångsfaktor. Målet för en hållbar samhällsutveckling är att säkra möjligheterna till ett gott liv för nuvarande och kommande generationer. Det betyder att man både globalt och nationellt i all samhällelig beslutsfattning tar hänsyn till miljön, människan och ekonomin: ekologisk, social, kulturell och ekonomisk hållbarhet.

Kulturell hållbarhet innebär att kultur, kulturmiljöer och kulturarv bevaras, utvecklas och utnyttjas från generation till generation, och att det finns förutsättningar för människans fria intellektuella verksamhet och uttrycksförmåga, kulturell jämställdhet, etisk tillväxt och hållbar kulturkonsumtion, produktion och ekonomi. Det kulturella kapitalet är en del av det sociala kapitalet och den centrala resursen är kreativitet. Omsorgen om det nationella kulturella kapitalet förutsätter åtgärder och investeringar på lång sikt i stället för en kortsiktig politik. Den långsiktiga politikens bas och inspirationskälla är ett rikt och mångfacetterat kulturarv.

År 2035...

En allt större del av ekonomin består av immateriell produktion och det mervärde den producerar samt av konsumtion och utbyte av kulturprodukter och -tjänster. Finlands långsiktiga satsningar på kreativitet, konst och kultur har varit en framgång. Konstnärer har möjlighet att sysselsätta sig via eget arbete.

- Finlands internationella specialkompetens gäller naturen och det sociala och kreativa kapitalet, kreativ nätverksekonomi, en bra förvaltning av de kreativa näringarna och distributionskanalerna - och en avslappnad livsstil – slowness.
- I de länder som klarat sig bäst har man på ett balanserat sätt tagit ansvar för kulturens och konstens etiska grundvalar och hållbara utveckling och beaktat de medborgerliga och kulturella rättigheterna. Vidare har man kunnat utnyttja konstens och kulturens välfärdsfrämjande tillämpningar och ekonomiska fördelar.
- I Finland har man tagit ansvar för kulturmiljöns ekologiska och estetiska hållbarhet och mångfald. En bedömning av de kulturella dimensionerna och miljökonsekvenserna är en naturlig och central del i samhälls- och stadsplaneringen. Konst och kultur är en integrerad del i stadsplaneringen och har blivit en succé. Genom att kombinera nya och äldre byggnadsbestånd i harmoniska helheter har man skapat trivsamma bostadsområden. I boendet har man tagit hänsyn till naturen, till ekologiskt försvarbara lokaler för gemensamt bruk och också möjliggjort mindre odlingar.

- De kreativa näringarna utnyttjar kulturarvet. En väsentlig del av kulturarvet har digitaliserats. Det nationella digitala bibliotekets metasökning fungerar som en del av det europeiska digitala biblioteket och deras gemensamma interface fungerar med alla verktyg för databehandling och med alla plattformar.
- Public service radio- och televisionsverksamheten är nationens minne och medborgarnas interaktiva sociala media, som sysselsätter kreativa professionella och erbjuder ett forum för gemensam kreativitet.

3.2 Kulturell mångfald

Två starka variabler påverkar den kulturella mångfalden i Finland: befolkningens åldersstruktur och invandringen. Kulturell mångfald är mänskighetens gemensamma arv som har utvecklats i möten och växelverkan mellan olika kulturer. Det gemensamma kulturarvet är grunden för identitet, kreativitet och kreativa näringar.

Till kulturell mångfald hör ett rikt kulturarv och kulturmiljöer, ett varierat utbud av kultur-tjänster, samverkan mellan olika åldersgrupper och mellan individer som representerar olika kulturella referenser samt en närvaro av olika kulturer.

År 2035....

- Kulturens friskvårdseffekter har erkänts och de har på ett betydelsefullt sätt ökat den äldre befolkningens aktivitet och delaktighet och minskat samhällets kostnader för vårdinstitutioner. Den sociala segregationen är obetydlig för man har använt kultur i preventivt syfte.
- Konst och kultur är grundläggande faktorer i utvecklingen av en positiv självkänsla och självuttryckande hos barn och unga samt metoder för att barn och unga blir delaktiga i gemenskaper och förebyggande av utslagning.
- Finland har med framgång tillämpat kulturell växelverkan i integrationen av invandrare och undgått etniska konflikter.
- De kulturella minoriteterna bildar tillsammans med den traditionella finländska kulturen en rik och samverkande mosaik och en dynamisk tredje kultur. Den kulturella läskunigheten är en garant för förståelse och växelverkan.
- Den kulturella mångfalden fungerar som en central förändringsfaktor i de kreativa näringarna och som en attraktionskraft för regioner och städer. Andra och tredje generationens invandrare gör betydande insatser inom kreativa näringar och kultursektorn.
- Samhällsstrukturen är varierad och rik med förorter och kulturmiljöer. Kulturens tjänstestruktur har fem nivåer: metropolen, regioncentra, kommuner, byar och förorter och dessutom ett regionalt nätverk med public service virtuella rum för föreställningar och presentationer.

3.3 Den kreativa människan

Det kreativa kapitalet är den viktigaste framgångsfaktorn. För att skapa och underhålla det kreativa kapitalet måste man vara förtrogen med kulturarvet, lära sig kreativa nya färdigheter och utveckla dem, ha tillgång till kreativa miljöer och förutsättningar till kreativt arbete. Det kreativa arbetet karaktäriseras av experiment, tillfällighet och lek och är en central resurs och förändringskraft i de kreativa näringarnas och kulturbranschens ekonomi.

År 2035...

- Det kreativa kapitalet, den kreativa produktionen och kulturbranschernas betydelse för utveckling och ständig förnyelse är nationens erkänt viktigaste resurs.
- Finland har infört ”det gyllene snittet” med estetiska och praktiska ämnen i en integrerad skoldag. Det har skapat förutsättningar för det kreativa kapitalet att utvecklas på lång sikt. De estetiska och praktiska ämnena är integrerade i all undervisning från den allmänbildande skolan till universitetsnivå. Det är en internationell succé och har lett till en blomstring inom konst, kultur och kreativa näringar i Finland. I internationell jämförelse är blomstringen betydande.
- Det upphovsrättsliga systemet är anpassat till produktionsstrukturerna och näringslivet och till den nya sociala och kommunikativa verkligheten. Man har tryggt möjligheterna för utövarna att fungera i sina yrken eller som näringsidkare, och upphovsrätten har utvecklats på ett oväldigt och rättvis sätt som säkrar att medborgarnas kulturella grundrättigheter och friheter kan förverkligas.

4 SAMMANFATTNING AV ÅTGÄRDSFÖRSLAGEN⁶

Konstens och kulturens värde och betydelse

Efter riksdagens behandling av undervisnings- och kulturministeriets beredning om kulturens framtid fattar statsrådet beslut om åtgärder för att öka konst- och kulturpolitikens samverkan med andra förvaltningsområden med syftet att konst- och kulturpolitikens betydelse och resultat skall kunna integreras i samhällspolitiken. Målet är att kunna utnyttja och främja konstens och kulturens samhälleliga betydelse och växelverkan samt de positiva resultat och möjligheter som tillämpningarna av konst och kultur kan erbjuda samhället genom att de skapar fungerande och effektiva samarbetsformer mellan olika aktörer.

(UKM/JM/FSM/ANM/SHM/UM/KM/JSM/IM/MM/FM/SRK)

⁶ Kommunikationsministeriet (KM), jord- och skogsbruksministeriet (JSM), justitieministeriet (JM), undervisnings- och kulturministeriet (UKM), försvarsministeriet (FSM), social- och hälsovårdsministeriet (SHM), inrikesministeriet (IM), arbets- och näringsministeriet (ANM), utrikesministeriet (UM), miljöministeriet (MM), finansministeriet (FM), statsrådets kansli (SRK).

Kulturarvet och kulturmiljön

- att utarbeta en riksomfattande strategi för kulturmiljön och utveckla ett sätt att analysera kulturmiljöns tillstånd som en del av en samlad bedömning av miljöfaktorernas inverkan. (UKM/FSM/JSM/ANM/MM/FM)
- att främja bevarandet av kulturarvet och dess tillgänglighet i digital form, främja Det nationella digitala biblioteket (gemensamma och integrerade lösningar för museernas, arkivens och bibliotekens digitala material i allt som gäller förvaltning, metasökning och interface, samt gemensamma planer för en långsiktig bevaring som tryggar de elektroniska informationsreserverna och säkrar att de är tillgängliga för medborgarna. (UKM/FM)
- I samband med att byggprojekt genomförs främjas kreativitet och visuellt intressant omgivning genom att s.k. procentprinciper införs, dvs. en viss andel av projektets kostnader fördelas på konstanskaffningar. (UKM)
- att utveckla museerna, de allmänna biblioteken och arkiven till mångsidiga centra för inlärning, upplevelser och informationssökning genom att satsa på fostran i kulturarv som en del av den kulturella läskunnigheten, tillgänglighet och växelverkan med allmänheten och alla befolkningsgrupper, samt att inleda projektet De allmänna biblioteken som framtidsaktörer.(UKM)
- att i samarbete med flera ministerier fortsätta programmet för finländsk matkultur och särskilt beakta framtidens matkultur, dvs barn och ungas kunskap om mat och livsmedel med det övergripande syftet att öka förståelsen för mat. (JSM/UKM/ANM/UM/MM)

Kulturell mångfald och multikulturalism

- att bereda en nationell språkstrategi som stöder och verkställer de i grundlagen tryggade språkliga och kulturella rättigheterna; språkstrategin skall även förstärka den faktiska situationen för nationalspråken (finska och svenska), ursprungsfolket (samerna) och andra i grundlagen nämnda grupper (romerna och de som använder teckenspråk), samt andra språkgrupper i Finland, (JM/UKM/IM/SHM)
- att trygga nationalspråken och ursprungsfolkets språk (isynnerhet enaresamiska och skoltsamiska är hotade), språkvård och tillgång till språktjänster. Undervisning på samiska ges även i de geografiska områdena där största delen av de samiska barnen och ungdomarna bor och går i skola. Inom huvudstadsområdet stöds samekulturen och kulturtjänster på samiska. (JM/UKM/IM/SHM)
- att bereda ett invandringpolitiskt program, som utvecklar kriterier och verktyg för en kulturpolitik som kan identifiera kulturell mångfald och som inkluderar invandrarnas kulturella referenser och bidrag som en naturlig del i den finländska kulturen. Genom att stöda invandrarnas möjlighet till professionellt kreativt arbete utvecklas det finländska kulturarvet. Utgångspunkten är att alla har rätt till ett jämlikt bemötande. (UKM/IM)
- att öka forskningen i mångkulturalism och därtill relaterade ämnen och definiera begrepp och terminologi.(UKM/JM)

Fair Trade – kultur; gemenskap och kulturella rättigheter

- att främja förverkligandet av de kulturella grundrättigheterna. (UKM/JM)
- att genomgående främja alla befolkningsgruppers (ålder, språk, kön, sexuell läggning, kultur, rom- och sameminoriteter, åskådningar, kulturella referensgrupper etc) möjligheter att förverkliga sina kulturella rättigheter, tillgång och tillgänglighet till kultur och möjlighet att delta i att skapa kulturella betydelser. (UKM/IM/JM)
- att stärka public service radio- och televisionsverksamheten för att trygga en jämlik tillgång till kulturarvet och den kulturella mångfalden samt som en viktig förutsättning för entreprenörskap och företagsamhet inom kultursektorn.(KM/UKM/ANM)
- att Finland i det internationella och nordiska samarbetet samt i EU och Unesco aktivt främjar och tar initiativ till att identifiera och erkänna de kulturella rättigheterna.(UKM/IM/UM)
- att säkra att förslaget om verksamhetsprogrammet Välfärd genom konst och kultur förverkligas och att verksamheten fortsätter även efter programperiodens slut. Programmet är ett samarbete mellan social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet. (UKM/SHM/ANM/MM)
- att framhäva utvecklingsaspekten som ett element i kulturpolitiken både nationellt och i EU. Tillsammans med de andra nordiska länderna främjar Finland kultur och utveckling genom att särskilt stödja kreativa näringar och kreativa kulturproduktioner.(UM/UKM)

Förutsättningar för kreativitet

- att stärka konstfostran i daghemmen och barnrådgivningen. (UKM/SHM)
- att bedöma utbudet och tillgången av tjänster inom området konstfostran som ett element i en allmän bedömning av bastjänsterna.(UKM)
- att stärka färdighets- och konstämnen i den allmänbildande utbildningen. Utvecklingen av färdighets- och konstämnen knyts närmare samman som en enhetlig del av barns och ungas skoldag (koordinering: färdighets- och konstämnen, grundundervisning i konst, klubb- och eftermiddagsverksamhet). (UKM)
- att ombesörja att kvaliteten på undervisningen i färdighets- och konstämnen höjs genom behöriga ämneslärare och genom att öka utbildningen för klasslärare och fortbildningen för lärare i färdighets- och konstämnen samt genom att tillämpa dem i andra läroämnen. (UKM)
- att utarbeta en utbildningsstrategi som bakgrundsmaterial för statsrådets följande utvecklingsplan för utbildning och forskning. Bakgrundsmaterialet skall belysa kulturområdet som en helhet och föregripa utbildningens och arbetslivets behov. Strategin skall beakta konst- och kulturområdets utbildningsbehov med hänseende till de olika utbildningsnivåerna och -formerna (allmänbildande, yrkesinriktad utbildning och högskoleutbildning). Behoven gäller utbildning för att stärka och bredda konstnärskarriärens olika faser, för att bredda nationella och internationella expertuppdrag inom kulturområdet,

utbildning för ledning och företagsverksamhet samt för den sk. ”kulturryggsäcken” – ett program för livslång läring i samarbete mellan flera utbildningsorganisationer. (UKM)

- att utveckla finansieringsmöjligheterna för multidisciplinär forskning inom kulturområdet. Huvudaktörer är ministerierna, Finlands Akademi, universiteten och forskningsinstitutionerna samt fonderna.(UKM)
- att se och erkänna det kreativa arbetets särdrag (arbetsförhållande – yrkesutövare- företagare) och att utveckla dess förutsättningar, utbildning, arbetslokaler samt myndighetsbemötandet, utkomst och sysselsättning. (UKM)
- att ändra arbetslagstiftningen så att den erkänner sysselsättning i eget arbete som en ny kategori av arbete. Villkoren för sysselsättning i eget arbete definieras så att beskattning och socialskydd jämföras med andra arbetsformer och att villkoren gör det möjligt att man samtidigt kan ha ett arbetsförhållande och sysselsätta sig i eget arbete som bissyssla. (UKM/ANM/FM/SHM)
- att göra en täckande utredning för att utveckla beskattningspolitiken inom kulturbranschen (periodisering av skatt, praxis kring moms, skattelättnader för konstinköp, beskattningspraxis och regional jämställdhet)(UKM/FM/ANM)
- att utveckla Centralkommissionen för konst till en effektiv central för konst, TAIKE. (UKM)

Kulturproduktioner och -tjänster

- att stärka närings- och miljöcentralernas förutsättningar att främja kulturverksamhet och sysselsättning inom sin region. (ANM/UKM)
- att utveckla koordineringen mellan de regionala aktörerna inom konst och kultur och att intensifiera samarbetet mellan de statliga och kommunala aktörerna. (UKM/ANM)
- att utveckla samsamarbetsstrukturerna och -systemen mellan konstinstitutionerna och det fria fältet.(UKM)
- att utveckla stöd- och finansieringssystemen för konst och kultur till en helhet som är smidigare än den nuvarande.
- att utveckla stödformerna så att de kan urskilja hastigt uppstartade produktioner som förutsätter riskfinansiering och långsiktiga produktioner och produktionsätt samt nya konst- och kulturområden som hybridkonst och koncept. (UKM/ANM)

Kulturbranschernas ekonomi, sysselsättning och utkomst

- att i samarbete med arbets- och näringsministeriet fortsätta det strategiska projektet om kreativ ekonomi och följa upp det med nya åtgärder.
- att utveckla förutsättningarna för kulturbranschernas ekonomiska värdekedjor; entreprenörskap, företagsverksamhet och marknadsföring, kulturimport och -export samt kulturism.(UKM/ANM)
- att utveckla kunnandet i upphovsrätt, internationell affärsverksamhet och avtalspraxis och att utveckla det upphovsrättsliga systemet så att det bättre motsvarar de förändringar som sker i verksamhetsmiljön och -strukturerna. Upphovsmannens rätt att fatta beslut om sitt verk och om hur det används skall respekteras. (UKM/ANM/JM)

- att utveckla det upphovsrättsliga systemet så att mänsklighetens kulturella kapital står till medborgarnas, forskningens och undervisningens förfogande via museer, bibliotek och arkiv samt genom utbildnings- och forskningsinstitutioner. (UKM/ANM/JM)

Sammanfattning av åtgärdsförslagen	KM	JSM	JM	FSM	SHM	IM	ANM	UM	FM	MM	SRK	UKM
Konstens och kulturens värde och betydelse												
Efter riksdagens behandling av undervisnings- och kulturministeriets beredning om kulturens framtid fattar statsrådet beslut om åtgärder för att öka konst- och kulturpolitikens samverkan med andra förvaltningsområden med syftet att konst- och kulturpolitikens betydelse och resultat skall kunna integreras i samhällspolitiken. Målet är att kunna utnyttja och främja konstens och kulturens samhälleliga betydelse och växelverkan samt de positiva resultat och möjligheter som tillämpningarna av konst och kultur kan erbjuda samhället genom att de skapar fungerande och effektiva samarbetsformer mellan olika aktörer.	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Kulturarvet och kulturmiljön												
Att utarbeta en riksomfattande strategi för kulturmiljön och utveckla ett sätt att analysera kulturmiljöns tillstånd som en del av en samlad bedömning av miljöfaktorernas inverkan.		•		•			•		•	•		•
Att främja bevarandet av kulturarvet och dess tillgänglighet i digital form, främja Det nationella digitala biblioteket (gemensamma och integrerade lösningar för museernas, arkivens och bibliotekens digitala material i allt som gäller förvaltning, metasökning och interface, samt gemensamma planer för en långsiktig bevaring som tryggar de elektroniska informationsreserverna och säkrar att de är tillgängliga för medborgarna).									•			•
I samband med att byggprojekt genomförs främjas kreativitet och visuellt intressant omgivning genom att s.k. presentprinciper införs, dvs. en viss andel av projektets kostnader fördelas på konstskaffningar.												•
Att utveckla museerna, de allmänna biblioteken och arkiven till mångsidiga centra för inläring, upplevelser och informationssökning genom att satsa på fostran i kulturarv som en del av den kulturella läskunnigheten, tillgänglighet och växelverkan med allmänheten och alla befolkningsgrupper, samt att inleda projektet De allmänna biblioteken som framtidsaktörer.												•
Att i samarbete med flera ministerier fortsätta programmet för finländsk matkultur och särskilt beakta framtidens matkultur, dvs barn och ungas kunskap om mat och livsmedel med det övergripande syftet att öka förståelsen för mat.							•	•		•		
Kulturell mångfald och multikulturalism												
Att bereda en nationell språkstrategi som stöder och verkställer de i grundlagen tryggade språkliga och kulturella rättigheterna; språkstrategin skall även förstärka den faktiska situationen för nationalspråken (finska och svenska), ursprungsfolket (samerna) och andra i grundlagen nämnda grupper (romerna och de som använder teckenspråk), samt andra språkgrupper i Finland.			•		•	•						•
Att trygga nationalspråken och ursprungsfolkets språk (isynnerhet enaresamiska och skoltsamiska är hotade), språkvård och tillgång till språktjänster. Undervisning på samiska ges även i de geografiska områdena där största delen av de samiska barnen och ungdomarna bor och går i skola. Inom huvudstadsområdet stöds samekulturen och kulturtjänster på samiska.			•		•	•						•
Att bereda ett invandringspolitiskt program, som utvecklar kriterier och verktyg för en kulturpolitik som kan identifiera kulturell mångfald och som inkluderar invandrarernas kulturella referenser och bidrag som en naturlig del i den finländska kulturen. Genom att stöda invandramas möjlighet till professionellt kreativt arbete utvecklas det finländska kulturarvet. Utgångspunkten är att alla har rätt till ett jämlikt bemötande.						•						•
Att öka forskningen i mångkulturalism och därtill relaterade ämnen och definiera begrepp och terminologi.			•									•
Fair Trade – kultur; gemenskap och kulturella rättigheter												
Att främja förverkligandet av de kulturella grundrättigheterna.			•									•
Att genomgående främja alla befolkningsgruppers (ålder, språk, kön, sexuell läggning, kultur, rom- och sameminoriteter, åskådningar, kulturella referensgrupper etc) möjligheter att förverkliga sina kulturella rättigheter, tillgång och tillgänglighet till kultur och möjlighet att delta i att skapa kulturella betydelse.			•			•						•
Att stärka public service radio- och televisionsverksamheten för att trygga en jämlik tillgång till kulturarvet och den kulturella mångfalden samt som en viktig förutsättning för entreprenörskap och företagsamhet inom kultursektorn.	•						•					•
Att Finland i det internationella och nordiska samarbetet samt i EU och Unesco aktivt främjar och tar initiativ till att identifiera och erkänna de kulturella rättigheterna.						•		•				•

Sammanfattning av åtgärdsförslagen	KM	JSM	JM	FSM	SHM	IM	ANM	UM	FM	MM	SRK	UKM
Att säkra att förslaget om verksamhetsprogrammet Välfärd genom konst och kultur förverkligas och att verksamheten fortsätter även efter programperiodens slut. Programmet är ett samarbete mellan social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet.					•		•			•		•
Att framhäva utvecklingsaspekten som ett element i kulturpolitiken både nationellt och i EU. Tillsammans med de andra nordiska länderna främjar Finland kultur och utveckling genom att särskilt stödja kreativa näringar och kreativa kulturproduktioner.								•				•
Förutsättningar för kreativitet												
Att stärka konstfostran i daghemmen och barnrådgivningen.					•							•
Att bedöma utbudet och tillgången av tjänster inom området konstfostran som ett element i en allmän bedömning av bastjänsterna.												•
Att stärka färdighets- och konstämnen i den allmänbildande utbildningen. Utvecklingen av färdighets- och konstämnen knyts närmare samman som en enhetlig del av barns och ungas skoldag (koordinering: estetiska och praktiska ämnen, grundundervisning i konst, klubb- och eftermiddagsverksamhet).												•
Att ombesörja att kvaliteten på undervisningen i färdighets- och konstämnen höjs genom behöriga ämneslärare och genom att öka utbildningen för klasslärare och fortbildningen för lärare i färdighets- och konstämnen samt genom att tillämpa dem i andra läroämnen.												•
Att utarbeta en utbildningsstrategi som bakgrundsmaterial för statsrådets följande utvecklingsplan för utbildning och forskning. Bakgrundsmaterialet skall belysa kulturområdet som en helhet och föregripa utbildningens och arbetslivets behov. Strategin skall beakta konst- och kulturområdets utbildningsbehov på utbildningsnivåerna och i utbildningsformerna (allmänbildande, yrkesinriktad utbildning och högskoleutbildning). Behoven gäller utbildning för att stärka och bredda konstnärskarriärens olika faser, för att bredda nationella och internationella expertuppdrag inom kulturområdet, utbildning för ledning och företagsverksamhet samt för den sk. "kulturrygsäcken" – ett program för livslång läring i samarbete mellan flera utbildningsorganisationer.												•
Att utveckla finansieringsmöjligheterna för multidisciplinär forskning inom kulturområdet. Huvudaktörer är ministerierna, Finlands Akademi, universiteterna och forskningsinstitutionerna samt fonderna.												•
Att se och erkänna det kreativa arbetets särdrag (arbetsförhållande – yrkesutövare- företagare) och att utveckla dess förutsättningar, utbildning, arbetslokaler samt myndighetsbemötandet, utkomst och sysselsättning.					•		•		•			•
Att ändra arbetslagstiftningen så att den erkänner sysselsättning i eget arbete som en ny kategori av arbete. Villkoren för sysselsättning i eget arbete definieras så att beskattning och socialskydd jämföras med andra arbetsformer och att villkoren gör det möjligt att man samtidigt kan ha ett arbetsförhållande och sysselsätta sig i eget arbete som bissyssla.							•		•			•
Att göra en täckande utredning för att utveckla beskattningspolitiken inom kulturbranschen (periodisering av skatt, praxis kring moms, skattelättnader för konstinköp, beskattningspraxis och regional jämställdhet).							•		•			•
Att utveckla Centralkommissionen för konst till en effektiv central för konst, TAIKE.												•
Kulturproduktioner och -tjänster												
Att stärka närings- och miljöcentralernas förutsättningar att främja kulturverksamhet och sysselsättning inom sin region.							•					•
Att utveckla koordineringen mellan de regionala aktörerna inom konst och kultur och att intensifiera samarbetet mellan de statliga och kommunala aktörerna.							•					•
Att utveckla samarbetsstrukturerna och -systemen mellan konstinstitutionerna och det fria fältet.												•
Att utveckla stöd- och finansieringssystemen för konst och kultur till en helhet som är smidigare än den nuvarande.												•
Att utveckla stödformerna så att de kan urskilja hastigt uppstartade produktioner som förutsätter riskfinansiering och långsiktiga produktioner och produktionssätt samt nya konst- och kulturområden som hybridkonst och koncept.							•					•
Kulturbranschernas ekonomi, sysselsättning och utkomst							•					•

Sammanfattning av åtgärdsförslagen	KM	JSM	JM	FSM	SHM	IM	ANM	UM	FM	MM	SRK	UKM
Att i samarbete med arbets- och näringsministeriet fortsätta det strategiska projektet om kreativ ekonomi och följa upp det med nya åtgärder.							•					•
Att utveckla förutsättningarna för kulturbranschernas ekonomiska värdekedjor; entreprenörskap, företagsverksamhet och marknadsföring, kulturimport och -export samt kulturturism.							•					•
Att utveckla kunskandet i upphovsrätt, internationell affärsverksamhet och avtalspraxis och att utveckla det upphovsrättsliga systemet så att det bättre motsvarar de förändringar som sker i verksamhetsmiljön och –strukturerna. Upphovsmannens rätt att fatta beslut om sitt verk och om hur det används skall respekteras.			•				•					•
Att utveckla det upphovsrättsliga systemet så att mänsklighetens kulturella kapital står till medborgarnas, forskningens och undervisningens förfogande via museer, bibliotek och arkiv samt genom utbildnings- och forskningsinstitutioner.			•				•					•